

rului nostru, asigurându-i un loc demn, egal în cadrul națiunilor socialiste, al tuturor națiunilor lumii.

Rezultatele cercetărilor istorice — relevă secretarul general al partidului — sînt de natură să ajute omenirea contemporană să înțeleagă mai bine legile obiective care guvernează societatea, necesitatea de a acționa în spiritul cerințelor progresului. De asemenea istoria este chemată să sprijine, prin concluziile sale, perfecționarea organizării societății de azi, relațiile dintre state și națiuni, concurența pașnică dintre popoarele planetei noastre.

În opera tovarășului Nicolae Ceaușescu se proiectează valorile tumultuoasei istorii multimilenare a poporului român. De gîndirea sa chibzuită și de activitatea sa clocolitoare se leagă marile realizări, înnoirile fundamentale ce au făcut din ultimii cincisprezeci ani perioada cea mai fructuoasă din întreaga istorie a țării, ridicînd pe culmi nemăiînlînite prestigiul României pe toate meridianele planetei noastre.

2050

■ VIRGIL
CÂNDEA

Cultură și istorie

În urmă cu trei veacuri, indemnînd, în predoslovია scrierii sale De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor, la „cetitul cărților“, despre care considera „că nu ieste alta, și mai frumoasă, și mai de folos în toată viața omului zăbavă“, Miron Costin chema la cultivare prin lectură. El arăta deopotrivă scopul înalt al cărții care „departe lucruri de ochii noștri ne învață, cu acele trecute vremi să pricepem cele viitoare“. Era varianta românească a convingerii că istoria are rost de povătuitor (magister) al vieții, convingere formulată frumos de un cărturar care putea mărturisii, spre apusul său, „cu ce dragoste pururea la istorii, iată și pînă la această vîrstă“ făcuse „iscusită zăbavă“.

Pînă azi, orice reflecție despre cultură, fie ea asociată cu idei ca educația, intelectul, gustul, sensibilitatea, arta de a viețui etc., implică dimensiunea majoră, temporală a acestei opere umane, care îngemănează cultura cu istoria. La Congresul consacrat „Operei secolului XX“, la 31 mai 1952, André Malraux spunea în cuvîntul său: „Cultura ne apare deci, mai întii, drept cunoașterea a ceea ce a făcut din om altceva decit un accident al universului“. Dar „ceea ce a făcut din Om“ piatra de boltă a universului este un miracol de multe milenii, dintre care, ultimele cel puțin, sînt istorie. „Nu studiem istoria ca să ne descotorosim de ea — scria Etienne Gilson în Héloïse et Abélard —, ci ca să salvăm din neant tot trecutul care, fără istorie, s-ar îneca în neant, ca să facem ca ceea ce, fără istorie, n-ar mai fi nici măcar trecut, să renască la viață în acest unic prezent fără de care nu există nimic“. Istoria ne apare astfel drept fluviul mereu mai îmbelșugat în unde, care aduce biruințele, crea-

fiile, dar deopotrivă înfringerile și erorile umane în marea uriașă de experiențe din care se adapă cultura, pentru a-l ajuta pe om ca „din cele trecute să pricape cele viitoare“.

Cultivându-se, omul își ascute judecata, facultatea supremă numită de grecii vechi diakrisis, de latini discretio, iar de bătrînii noștri „dreaptă socoteală“. Este exercițiul de efort și sacrificiu, dar și de continuă înălțare și de bucurie a descoperirii, a cunoașterii, care pune în acțiune intelectul, pentru „lectura interioară“ a realităților și fenomenelor (dicatur enim intelligere quasi intus legere, a înțelege înseamnă a citi pe dinăuntru). Cultura, spun cărturarii, formează gustul artistic și literar, rafinează sensibilitatea, moderează pasiunile, educă voința și modelează caracterele. Omul învață prin cultură cea mai grea artă, aceea de a viețui potrivit adevărului, binelui și frumosului. Dar asemenea învățatură nu se formează ex nihilo, ci în solidaritate și continuitate cu generațiile anterioare, cu experiențele transmise de ele. Creațiile fiecărei noi vîrste de oameni se adaugă pe o bogată urzeală de modele, țesută, în timp, de istorie. Ea invită la reflecție : „Caută-te, dară, acum, cetitorule, ca într-o oglindă și te privește de unde ești..“ recomanda Costin în prefața cronicii sale. Istoria invită, deopotrivă, la cunoașterea corectă a omului și valorilor, create de om, prin înțelegerea genezei, ca și a finalității acestor valori. „Adevărata admirație este istorică“, spunea Renan. Iar Michelet : „A ignora istoria înseamnă să rămiți pentru totdeauna copil“.

Epoca actualizării conștiinței naționale românești, secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, de la cronicari la Școala ardeleană, s-a desfășurat sub semnul operei conjugate a culturii și istoriei. Ureche și Costin, Cantacuzino și Cantemir, pînă la Inochentie și Samuil Micu, sau Chezarie al Rîmnicului au așezat pietre de vad acestei punți între fazele medievală și modernă ale cugetării și creației noastre.

Epoca formării statului român modern, a afirmării, independenței și desăvîrșirii unității lui, între 1821 și 1918 — mai puțin de un secol — a fost marcată, la fel, de cultură și istorie, de la Tudor Vladimirescu, Nicolae Bălcescu, Kogălniceanu și Cuza, pînă la Alecsandri, Eminescu, Xenopol, Iorga, Babeș, Nicolae Grigorescu, Hasdeu, Odobescu.

Epoca noastră, în care programul românesc prioritar — al unității naționale și independenței de stat — a fost desăvîrșit prin revoluția socială și continuu azi printr-o operă de civilizație majoră — dezvoltarea multilaterală a poporului român — este stimulată de cultură și istorie. Cultura, care declanșează virtualități străvechi de cugetare, imaginație creatoare, înfăptuire originală și deschide orizonturi spre toate meridianele de lumină, pentru receptare, schimburi și cooperare fertilă cu popoarele lumii. Istoria, care oferă acestei opere fără precedent a poporului român un suport milenar de gîndire și creație.

Niciodată, sentimentul național nu s-a împletit mai rodnic cu cel universal în conștiința românească. Autocunoașterea îngăduită de progresul cercetării istorice, asociată informării sporite despre celelalte popoare ale lumii, determină înțelegere și respect față de alte culturi și civilizații, întemeind solidaritatea cu umanitatea contemporană, cu care sintem la fel de profund integrați în istorie. Alături de cercetătorii trecutului, creatorilor din toate genurile literaturii și artelor li se propun, așadar, ca reflecție și generoasă tematică, două evidențe care vor căpăta mereu mai larg contur în anii noștri. Mai întii, aceea că tratarea convingătoare a problemelor de bază ale prezentului se cere solid întemeiată pe rădăcinile de înfăptuire anterioară, continuitate și tradiție. Iar în al doilea rînd, că a evoca azi — prin știință, litere sau arte — istoria națională, înseamnă deopotrivă a scrie capitolele cuvenite poporului român și creațiilor lui, în istoria politică și literară a culturii și civilizației universale.